

Jäätmevaldkonna soovituskiri pakendijäätmete kogumise kohta

3. märts 2021

Möödunud nädalal lahvatanud pakendijäätmete saaga on ummistanud nii mõnegi ametniku postkasti või telefoniliini küsimustega, kas kõik kirjutatu vastabki tõele ning kas jäätmeid enam liigiti koguda polegi mõtet?

Keskkonnaministeerium koostöös haldusalaga on kokku pandud alljärgnevad selgitused, millest saab vastamiseks vajalikku infot.

1. Pakendite liigiti kogumine ei ole „üks suur pettus“

Kindlasti on pakendijäätmete kogumisel ja edasisel käitlemisel mitmeid kitsaskohti ning seda pika ahela igas etapis. Probleem algab sellest, et väga paljud pakendid, mis meie turul liiguvad, ei olegi ringlusse võetavast materjalist. Samuti on probleem selles, et endiselt visatakse pakendijäätmeid segaolmejäätmete konteinerisse, mistõttu jõuavad pakendid otse põletusse või prügilasse. Lisaks on endiselt probleem, et pakendijäätmete konteineritesse visatakse määratud pakendeid või muid jäätmeid, mis ei ole pakendid. See omakorda kahandab ringlussevõtu võimalusi. Probleeme tekitab ka edasine käitlemine, kuna ei leita piisavalt kiirelt ringlussevõtu partnereid ning jäätmeid võivad jääda lattu seisma.

Ajakirjandus on välja toonud pettusena asjaolu, et liigiti kogutud pakendid suunatakse otse lrusse. Juhul, kui selline asjaolu leiab tõendamist, siis on tegemist ilmselge rikkumisega, kuna lru tohib põletada vaid pakendite sortimisjääke.

Lisaks on pettusena nimetatud asjaolu, et paberil näidatakse küll ringlussevõttu, kuid reaalses elus ringlussevõttu ei toimu. Loomulikult ei ole selline käitumine õiguspärane ning vajab kontrollimist.

Eestis on palju jäätmekäitlusega tegelevaid ettevõtteid ning füüsiliselt ei ole paraku võimalik igapäevaselt kõiki ettevõtteid ja igat jäätmekoormat kontrollida. Samuti ei peaks kontroll iseenesest olema riigi eesmärk. Eeldame ju, et nii nagu enamik inimesi, on ka enamik ettevõtteid seadusekuulekad. See aga ei tähenda, et kontroll ei oleks üldse vajalik. Keskkonnaamet kontrollib riskianalüüsi põhjal igal aastal pakendivaldkonnaga seotud ettevõtteid (nii pakendiettevõtjaid, kes kaupu pakendavad ja turule lasevad, taaskasutusorganisatsioone kui ka pakendijäätmeid käitlevaid jäätmekäitlejaid). Samuti kontrollivad Keskkonnaamet ning Maksu- ja Tolliamet riikidevahelisi jäätmesaadetisi (kontrollid toimuvad nii füüsiliselt piiril kui ka dokumentide põhjal) ning kahtluste korral võetakse ühendust teiste riikide pädevate asutustega.

Ministeeriumis tunnistame, et ka jäätme- ja pakendiseaduses on vajakajäämisi. Paraku ei ole mitmed vajalikud muudatused jõudnud Riigikogust seadusteks. Hetkel menetleb Riigikogu näiteks jäätme- ja pakendiseaduse muudatust, mis muuhulgas tooks vajalikku leevendust ka pakendijäätmete valdkonda. Ministeerium on eri eelnõude menetlemise käigus esitanud ettepanekuid ja kompromisse, et jäätmeseaduse muudatused lõpuks vastu võetaks, kuid siiani on olnud väga palju eriarvamusi ja tulemuseni ei ole endiselt jõutud. Loodetavasti see olukord nüüd muutub ja ka viimaste päevade meediakajastus näitab laiemalt, et muudatused õigusaktides on tõepoolest vajalikud.

Seega – igas süsteemis on vigu ning nende parandamisega tuleb järjepidevalt tegeleda, kuid see ei tähenda, et kogu süsteem on mõttetu.

2. Mida rohkem anname pakendijäätmeid korrektselt liigiti kogutuna tagasi, seda suuremad on tootjate kulud ja see sunnib neid vähem pakendama ja paremaid pakendeid kasutama.

Pakendite valdkonnas kehtib Eestis tootjavastutuse põhimõte – see tähendab seda, et pakendatud kauba esmakordne Eesti turule laskja vastutab kauba pakendamiseks kasutatud pakendimaterjali kogu elutsükli eest, sealhulgas kannab pakendite käitlemisega seotud kulud. Vastutus tähendab seda, et pakendimaterjalina kasutatakse sobilikke materjale, mis vastavad vajalikele nõuetele ning tagatakse pakendite ja nendest tekkinud pakendijäätmete kogumine ning taaskasutamine selliselt, et täidetud oleksid pakendiseadusest tulenevad taaskasutamise, sh ringlussevõtu sihtarvud.

Laiendatud tootjavastutuse suurem eesmärk on vähendada pakendijäätmete teket. Eestis on kokku üle 4000 pakendiettevet.

Seni kuni on tootjaid, kel on ükskõik, mis saab pakenditest pärast nende kasutust ning kes seega pakendidisainile ringlussevõtu vaates sugugi ei keskendu, kestab ka olukord, kus pakendid on sageli raskesti ringlussevõetavad. Õnneks on ka üha enam vastutustundlikke tootjaid, kes sellele mõtlevad ning tarbijaile tuleks soovitada vaadata toodete puhul ka ümbriseid ja eelistada tooteid, mis on pakendivabad või monomaterjalist pakendis.

Euroopa Liidus on võetud eesmärgiks, et 2030. aastaks peavad kõik pakendid olema ringlussevõetavad.

3. Pakendijäätmeid saame ära anda tasuta. Selle võrra tekib meil vähem segaolmejäätmeid, mille eest maksame.

Kui me nüüd loobume pakendijäätmeid eraldi kogumast, siis maksame suuremaid prügiarveid (kasvab segaolmejäätmete kogus) ja tootjad suurendavad oma kohustuste täitmata jätmise arvelt kasumeid. Meil kellelgi pole ju vaja lisanduvaid kulusid pakendijäätmete käitlemise eest. Isegi siis, kui need lõpetavad mingil põhjusel jäätmepõletis või prügimäel. Tootjad ise maksavad pakendijäätmete käitlemise arved.

Endiselt on segaolmejäätmete hulgas ca 30% pakendijäätmeid ning nende hulgas on ka kergesti ringlussevõetavaid pakendeid. Mida rohkem liigiti kogume jäätmeid, seda suuremas koguses jäätmeid jõuab ka ringlusse. Samuti rakendub jäätmeseaduse muutmisega nõue, mille kohaselt edaspidi ei ole lubatud põletada ega ladestada liigiti kogutud jäätmeid. Seega peavad tootjad leidma muud taaskasutamise võimalused keerulisematele pakendimaterjalidele või minema üle uutele pakenditele.

4. Korrektselt kogutud pakendeid on võimalik ringlusse suunata. Mida rohkem on meid, kes kogume pakendijäätmeid korrektselt liigiti ja seda sõnumit jagame, seda puhtam ja kvaliteetsem on materjal ka ringlussevõtuks.

Kui pakendid on korrektselt kogutud ehk teisisõnu need ei ole määrdunud ning on õiges konteineris ilma teist liiki jäätmeteta, siis on need ringlussevõtuks sobivad materjalid. 2018. aastal võeti vastavalt pakendijäätmete aruandlusele ringlusse ligi 80% Eestis liigiti kogutud pakendijäätmetest. Eestis on olemas ringlussevõtu võimalused teatud pakendijäätmetele, kuid kõiki pakendijäätmeid ei peagi Eestis ringlusse võtma, osa pakendijäätmeid võetakse ringlusse väljaspool Eestit. 2019. aastal eksporditi pakendijäätmeid Euroopa Liidus peamiselt Soome, Leetu, Läti, Poola, aga ka Saksamaale, Hollandisse jt. Euroopa Liidu välistest riikidest eksporditi peamiselt Türgi, Venemaale, Malaisiasse, Hiina, Vietnami.

5. Liigiti kogutud pakendijäätmed suunatakse enamusesse ringlusesse, mitte ei põletata ega ladestata prügilasse.

Kõigist Eestis tekkinud pakendijäätmetest võeti 2018. aastal 60% ringlusse, 26% suunati energiakasutusse ning 13,5% ladestati.

Riiklikus statistikas kajastatud andmetes, mis kajastavad pakendijäätmete ladestamist ja energiakasutusena taaskasutust (põletamist) on arvesse võetud ladestatud ja põletatud segaolmejäätmete koostises olevaid pakendijäätmeid. Kuivõrd meie segaolmejäätmete hulgas on jätkuvalt ca 30% pakendeid, siis suur hulk pakendeid jõuab ladestusse ja põletusse just seetõttu.

Ainult liigiti kogutud pakendijäätmetest võeti 2018. aastal sama arvutusmetoodika kohaselt ringlusse 77%, energiakasutusse suunati 19% ja ladestati 3,5%.

Seega - tulevikus on pakendijäätmete energiakasutuse ja ladestamise kogused seda väiksemad, mida vähem on segaolmejäätmete hulgas pakendijäätmeid. Iru jäämepõletustehas tohib põletada vaid pakendite sortimisjääke.

Palume märgata, et senised põhimõtted jäätmete liigiti kogumises jäävad samaks. Nüüd tuleb edaspidiselt veelgi jõulisemalt liigiti kogumist edendada ning tegeleda prügistajatega, kes praegusel juhul pakendikonteinerite sisu rikuvad. Selgitada tuleb, et asi ei ole mitte liigselt määrdunud pakendites, vaid selles, et avalikku võrku viiakse kõike muud peale pakendite ja see nullib kõik senised jõupingutused ära.

Tuletame ka meelde, et paberile ja kartongile (vanapaberile) ei ole tootjavastutust ja selle kogumise ja käitlemise eest ei pea maksma pakendiettevõtjad ning seega nende jäätmete kogumine ei toimu taaskasutusorganisatsioonide pakendijäätmete kogumisvõrgustiku kaudu. Kõige õigem on, kui vanapaberi kogumine toimuks eraldiseisvalt korteriühistute juures ja jäätmejaamades. Mitmed kohalikud omavalitsused on lahendanud ka vanapaberi kogumise korraldatud jäätmeveo raames või eraldiseisvana, paigaldades selleks avalikku ruumi vastavad konteinerid ja sõlmides jäätmevedajaga lepingud nende tühjendamiseks.

Jäätmete liigiti kogumise juhendid on leitavad Keskkonnaministeeriumi veebilehel:

<https://www.envir.ee/et/liigiti-kogumise-juhendid-ja-sildid>

Kuhuviaa.ee veebilehel, kus on ka ai-formaadis kujundfailid:

https://drive.google.com/drive/folders/11iYaH_BPjaKjBh1shYkZJ6OQeIJK5pKP

Kogume jäätmeid endiselt liigiti!